

ДО НАРОДНИХ ДЖЕРЕЛ

Унікальна Україна – у такій номінації книга Галини Стельмашук „Українські народні головні убори” (видання друге, доповнене і перероблене. – Львів: Апріорі, 2013. – 275 с.: іл., формат 70x100/8), отримала премію для видавництва “Апріорі” на форумі видавців у Львові у вересні 2013 р. Книга в твердій обкладинці, гарно проілюстрована чисельними кольоровими світлинами, серед яких значна частина публікується вперше. Вишуканий дизайн і верстка макету – Надії Солодкої, друкарські та палітурні роботи виконані на високому технологічному рівні.

Автор на ґрунтовному фактологічному матеріалі розглянула витoki і процес формування українських головних уборів від найдавніших часів до початку ХХ століття. Охарактеризовано найважливіші види і форми головних уборів українців різних соціальних верств. Виявлено загальні риси і розкрито багатоманітність їх регіональних і локальних художніх особливостей. Важлива увага приділена функції атрибутів, символів і знаків у повсякденних та обрядових уборах голови. Чітка і логічна структура книги сприяє послідовному викладу значного за обсягом текстового матеріалу, який розкриває різні аспекти теми. Монографія складається зі 7 розділів, в кінці кожного з них подана джерельна база, яка засвідчує глибину і професійність дослідження. Вміщено словник термінів, який нараховує більше 200 позицій, завершує монографію і сприяє розширенню знань та глибшому розумінню специфіки опрацьованої тематики. Основою для написання монографії були найважливіші наукові праці відомих українських і зарубіжних учених, матеріали архівів, зокрема рукописних фондів і фототек (ІНН АНУ, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАНУ, НЦНК „МІГ”), колекцій 32 музеїв

і приватних збірок, а також матеріали численних експедицій та відряджень автора. Суттєвим доповненням до текстової частини праці Г. Стельмашук є багатий і цінний з мистецького погляду ілюстративний матеріал: репродукції мініатюр, гравюр, ікон, творів образотворчого і декоративного мистецтва з українських і зарубіжних музеїв, архівні світлини, зібрані з різних регіонів України, малюнки-реконструкції головних уборів, здійснені митцями на основі досліджень учених, а також фотопортрети сучасних моделей у головних уборах з НЦНК „МПГ” та приватної колекції Ігоря Перевертнюка. Відтворення процесу вдягання головних уборів та фотосесію здійснила майстерня автентичного вбрання „Шляхетний одяг” (Київ). При висвітленні такої широкої теми, звісно, не всі аспекти розкриті з однаковою глибиною. Автор свідомо загострює увагу на деяких дискусійних питаннях, зокрема, головному уборі Роксолани, „шапці Мономаха” та ін. Можливо, цього не потрібно було робити у науковому виданні. На нашу думку, варто було б доповнити літературу новими працями, які стосуються досліджуваної теми. У деяких текстовках до ілюстрацій не вказано, у якому виданні вони вже були опубліковані. Та попри все, вважаємо, що ошатне подарункове видання Галини Стельмашук займе гідне місце серед вітчизняних і зарубіжних мистецтвознавчих та етнографічних праць і спонукатиме до подальших наукових студій. У тому ж 2013 р. світ побачила ще одна книга Галини Стельмашук “Українське народне вбрання”: Конспект лекцій – Львів: Априорі, 2013. – 256 с., іл. (формат 84 x 108 / 32). Це науково-популярне видання про формування й побутування комплексів традиційного вбрання різних етнографічних регіонів України. Запропонована автором структура, яка містить вісім невеликих розділів, відзначається продуманістю й сприяє логічному викладу матеріалу. У першому розділі, на основі археологічних знахідок подано загальні відомості про наявність окремих компонентів одягу на теренах України з найдавніших часів. В другому подано лаконічні характеристики вбрання в Україні – Русі X – XIII століть. Аналізуються матеріали, з яких виготовляли одяг, княжий стрій, вбрання княгинь і знатних жінок, дружинників – лицарів та міського і сільського населення. У третьому розділі стисло розглянуто одяг українців XIV – XVIII ст., зокрема

стрій народний, українських городянок і шляхтянок та козаків і селян. Четвертий – висвітлює особливості чоловічого і жіночого селянського вбрання XIX – XX століть. У п'ятому коротко подано моду української еліти у європейському контексті. Підкреслено, що українська еліта того часу піднесла національний стрій до рівня історико-культурних цінностей. Шостий розділ містить аналіз чоловічого і жіночого одягу міщан. У сьомому коротко охарактеризовано вбрання робітників XIX століття. В останньому розділі визначено регіональні особливості українського народного вбрання XIX століття. Зокрема, виділено комплекси одягу Наддніпрянщини, Слобожанщини, Українського Причорномор'я та Приазов'я, Полісся, Волині, Опілля, Поділля, Буковини, Покуття, Гуцульщини, Бойківщини, Закарпаття. Завершують працю висновки, термінологічний словничок, література та бібліографія. Текстова частина праці супроводжується багатим ілюстративним матеріалом: репродукціями живописних і графічних творів, фотографіями і рисунками окремих компонентів та комплексами одягу з усієї України, а також малюнками і авторськими реконструкціями вбрання, схемами крою тощо. Шкода, що у підписах до ілюстрацій не завжди витриманий єдиний принцип і вкралися деякі огріхи й неточності (мал. О. Кульчицької, с. 110, та ін.). Загалом видання представляє інтерес для викладачів і студентів не лише мистецьких і гуманітарних вузів, а й широкого кола читачів, які цікавляться витоками української культури.

Олена НИКОРАК